

Spontaneitet på alle vægge og døre

Lindegården i Vejle er nyombygget med tre afdelinger indrettet som leve-bo-miljøer og langt fremme på vejen mod en ny plejekultur

Af: Irene Brandt

Det er torsdag aften på Lindegården i Vejle, i et mødelokale sidder en snes mennesker - godt og vel. De har alle det til fælles, at de har hørt om det amerikanske Eden Alternative og meget, meget gerne vil vide endnu mere om dette koncept. Centerchef på Lindegården Birte Schelde og centrets områdeleder Anne Juul Sørensen deltog i marts i år på et studiebesøg i USA, hvorefter en delegation fra Vejle Kommune besøgte en række plejehjem, som arbejder ud fra Eden Alternative-kulturen; men allerede i efteråret 2004 deltog de på LEDEFORUMS kursus om Eden Alternative, hvor Bill Thomas underviste deltagerne i Eden-kulturen. Siden har de målrettet arbejdet for at skabe et kulturskift på Lindegården med udgangspunkt i Edens ti principper for, hvordan man skaber ældrebaserede fællesskaber, hvor alle kan vokse og gro, og hvor livet er værd at leve.

»Vi mødte en engageret mand, der brændte for sin sag. Han fortalte os om sine principper, der er så enkle, at der er svært at forstå, hvorfor det skal være så svært!«

BIRTE SCHELDE, CENTERLEDER LINDEGÅRDEN, VEJLE, OM SIT FØRSTE MØDE MED BILL THOMAS.

»At ændre plejekulturen på Lindegården i retning mod Eden-principperne er en proces, vi aldrig bliver færdige med, for livskvalitet er evig,« sagde Birte Schelde på et tidspunkt i løbet af aftenen; men inden havde hun allerede fortalt så meget om Lindegården, at ingen var i tvivl om, at ledelse, medarbejdere, beboere og pårørende i fællesskab er nået meget lang i bestræbelserne på at skabe en ny kultur på Lindegården.

»Først vil jeg fortælle lidt om, hvad vi så, da vi var i USA,« sagde Birte Schelde indledningsvis, og så fortalte hun om friske blom-

ster og farver, lidt skidt i krogene - men til gengæld masser af smil og stjerneøjne hos beboere og personale. Hun fortalte om engagerede medarbejdere, som stolte markedsførte deres arbejdsplads, og om den amerikanske social- og sundhedsassistent som spillede bongotrommer til middagsmaden. Hun fortalte om mangfoldighed og medbestemmelse, om små lokaler med stor hygge, om spændende rod, om frivillige der i stort tal og alle aldre kom og gav en hånd med, om dyr - som man kunne forkynde, om dejlige dufte, stort velvære og mennesker med stor værdighed.

»På væggene i beboernes fælles badeværelse var der malet scenarier fra naturen, og der var selvfølgelig også friske blomster dér. Andre gange var en udgangsdør blevet inddraget i et stort vægmaleri, som camouflerede døren. Overalt var der noget at se på og snakke om. Der var spontanitet på alle vægge og døre; så da vi kom hjem, syntes vi, at Lindegården bare var for pæn, og

der var meget, der skulle laves om, før vi kunne kalde os et Eden-hjem; men så hørte jeg gløden i stemmerne og så glimtene i øjnene, når de ansatte talte om vores beboere, og så vidste jeg, at vi kunne,« sagde Birte Schelde.

Hun startede med at lave en handleplan - eller med andre ord: et kulturændringsprogram. Ledelse, medarbejdere og brugerråd blev enige om, at det var denne vej man ville. De medarbejdere, som ikke ønskede at arbejde ud fra Eden-principperne blev bedt om at overveje deres ansættelse, og evt. finde andet arbejde. Med hensyn til rekruttering af nye medarbejdere oplever Lindegården, at der er mange ansøgninger til ledige stillinger.

Advicerede myndigheder

Et andet initiativ blev taget tidligt i processen:

»Vi var klar over, at vi risikerede at komme i klemme mellem tilsynene, som har så megen fokus på alt det, der kan måles og vejes. Plejen af de ældre er vores primære opgave. Det står ikke til diskussion; men når fokus altid er rette mod at undgå anmærkninger ved kontrol, så risikerer vi at blive mere opmærksomme på nullermændene under sofaen end på beboernes trivsel - og det går ikke, når vi arbejder efter principperne i Eden. Derfor lavede vi en pjece, som vi sendte ud til myndigheder og samarbejdspartnere, for at fortælle dem om den nye kultur på Lindegården, og hvilke konsekvenser kulturskiftet får på den oplevelse, man som blandt andet kontrolmyndighed får, når man besøger Lindegården,« sagde Birte Schelde.

En del af personalet på alle afdelinger er blevet undervist i Eden og har engageret taget Eden-kulturen til sig; men hver afdeling har sat sit eget præg på udmøntningen af kulturskiftet. Derudover er den del af personalet, som ikke arbejder i plejen, også blevet inddraget.

»Det er vigtigt at viceværterne inddrages, når vi begynder at lave huller i de fine, nye vægge og at rode rundt ude i haverne,« understregede Birte Schelde.

»Vi skal have øjenkontakt med beboerne i stedet for altid at have fokus på deres dårlighed. Der sker noget rigtig godt, når vi taler til beboerne i stedet for at tale om deres sygdomme.«

BIRTE SCHELDE, CENTERLEDER LINDEGÅRDEN, VEJLE

Lindegården - Vejle

- Lindgården har tre afdelinger, der alle er indrettet som leve-bo-miljøer.
- To afdelinger rummer 15 boliger, en afdeling har 16 boliger.
- Alle boliger er to-rumsboliger på 64-68 kvm. med eget bad og toilet.
- Da der i to af boligerne bor ægtepar, har Lindegården 48 beboere.
- Lindegården kører med samme normering som resten af ældresektoren i Vejle Kommune. Der er 76 ansatte på Lindegården. I hver afdeling er der altid 4 medarbejdere på dagvagt. 3 medarbejdere på aftenvagt og 1 nattevagt. Bemandingen er uændret lørdag-søndag med den undtagelse, at elever og medarbejder i flexjob sjældent har week-endvagter. Der bruges ikke eksterne vikarer. Alt fravær dækkes internt.
- Personalet i plejen består af sygehjælpere, social- og sundhedshjælpere, social- og sundhedsassistenter, pædagoger og terapeuter.
- Alle måltider tilberedes på afdelingerne.
- De praktiske opgaver er beskrevet, og medarbejderne har hver især ansvar for én eller flere opgaver.
- Ugentlige team-møder er afskaffet til fordel for et to-timers møde hver 4 - 5. uge, hvor alle ansatte i afdelingen deltager. Den 1. time bruges til informationer. Den anden er altid afsat til at tale om udviklingen på afdelingen hen mod Eden-kulturen.
- Personalet går ikke fra til pauser, men sætter sig i stedet sammen med beboerne og drikker en kop kaffe.
- Personalet spiser med, ved alle måltider.

Retten til selvbestemmelse

En væsentlig del af Eden-konceptet bygger på den enkelte beboers ret til indflydelse på eget liv. På langt de fleste danske plejecentre vil en overgang til Eden derfor betyde, at en lang række beslutninger, som normalt er blevet truffet af personalet, derefter skal

beslattes af beboerne - også selvom de går hen og vælger blomstrede gardiner!

»De ting, lederne normalt beslutter, er derfor nu blevet til ting, personalet træffer afgørelser om. Målet er, at jeg en dag skal være arbejdsløs!« sagde Birte Schelde.

Dyr er ligeledes en væsentlig bestanddel af Eden-kulturen, og også her har beboerne et stort ord at skulle have sagt. Dyr i et leve-bo-miljø skal primært være dyr som både er rare at røre ved eller sjove at have. Hunde, katte, fugle og fisk er velegnede; men beboerne i den ene afdeling ønsker sig også høns, så nu skal der bygges hønsesgård i Lindegårdens ene gårdhave.

»Vi tager anskaffelsen af et dyr meget seriøst. Hver anskaffelse af et dyr er derfor både gennearbejdet og gennemtænkt grundigt først,« sagde Birte Schelde. Hun har oplevet modstand mod at have dyr på Lindegården, og et af de mest vedholdne, argumenter handler om risikoen for allergi.

»I virkeligheden er risikoen for at der udvikles allergi på et plejecenter, meget, meget lille. Vi har ikke gulvtæpper, rummene gøres ofte rent, og de er store og velventilerede. Derfor har vi fastholdt beslutningen. Hvis beboerne ønsker det, skal der være plads til dyr på Lindegården. Det er også blevet muligt for nye beboere, at medbrin-

Fortsættes side 10

.....en amerikanske social- og sundhedsassistent spillede bongotrommer til middagsmaden.

Amerikansk Memory Box

.... dansk amagerhylde

Spontaneitet på alle....

Fortsat fra side 9

ge deres husdyr, når de flytter ind på Lindegården,« sagde Birte Schelde.

Solstrålebog

Birte Schelde havde medbragt en notesbog, som hun kaldte solstrålebogen. Den havde hun lånt på én af Lindegårdens tre afdelinger. Herfra læste hun op om en dejlig aften, hvor personalet spontant begyndte at danse med beboerne, og alle fik endnu en dejlig oplevelse at tænke på.

»Eden er en evig proces - og ikke alt lykkes; men det handler om at prøve igen og søge nye muligheder. Bogen er vigtig, når ikke alle dage er hurra-dage. Vi oplever også øv-dage, og så er bogen god at tage frem og læse i. Bogen er ligeledes god, fordi de pårørende heri ved selvsyn kan se, at der rent faktisk sker rigtig mange ting på afdelingen, som giver deres gamle pårørende et livsbekræftende indhold i hverdagen på,« fortalte Birte Schelde.

Hun fortalte også om maden på Lindegården, som laves på afdelingerne, og de ældre bestemmer selv menuen, også selv om det kan ende med hakkebøffer otte dage i træk. Søndag eftermiddag er der konditorkager fra bageren. (De skal helst være forskellige, for så er der mere at snakke om). Der er snaps til søndagsfrokosten og irish coffee til aftenkaffen, og barskabet har allerede fundet indpas alle tre afdelinger.

»Det tager ikke tid at arbejde med Eden - tværtimod giver det overskud!«

BIRTE SCHELDE, CENTERLEDER LINDEGÅRDEN, VEJLE,

De pårørende

»De pårørende er personalets vigtigste samarbejdspartner, for det er dem, der har kendt vores beboere, inden de fik demens. Vi laver mange arrangementer, hvor de pårørende deltager, og de kommer her rigtig tit. Vi har derfor også brugt ressourcer på at fortælle de pårørende om, hvorfor vi gerne vil gennemføre kulturskiftet til Eden. Når de ved, hvorfor vi prioriterer, som vi gør, så brokker de sig heller ikke over nullemændene under sengen. Måske fjerner de dem bare selv, fordi de ved, at vi har brugt tiden på andre ting, som deres ægtefælle eller forælder har haft glæde af;« sagde Birte Schelde.

Hun lægger vægt på, at de pårørende forstår, at det er deres barndomshjem, som nu er flyttet ind på Lindegården. De lærer at betjene kaffemaskinen, og personalet viser dem hvor mælken og sukkeret står.

»Og så beder vi dem om at rydde op efter sig - hvilket de selvfølgelig gør,« sagde Birte Schelde.

For at børnene skal føle sig velkommen

på Lindegården er der indrettet børnehjørner med legetøj og børnemøbler. Medarbejderne er også velkommen til at tage deres egne børn med på arbejde, og én gang om ugen er der besøg fra børnehaven, der ligger lige i nærheden af Lindegården. Områdets musikterapeut sørger for at skabe en aktivitet, som både fænger beboerne og børnene.

»Beboernes deltagelse i madlavningen kan godt bestå i, at de bare hjælper med at smage sovsen til; men hvis de bare selv føler, de har lavet al maden selv, så betyder det jo egentlig ikke noget, at deres bidrag har været lille.«

BIRTE SCHELDE, CENTERLEDER LINDEGÅRDEN, VEJLE,

Amagerhylderne

Bor du i trekantsområdet, og har du været på udkig efter en amagerhylde her for nylig, så har du nok opdaget, at de er steget i pris fra ca. 20 kroner stykket til op mod 2-300 kroner hos marskandiserne - og det kan du 'takke' Lindegården for! Inspireret af de memory-boxes, som deltagerne på

studieturen til USA stødte på, uden for døren til alle beboernes værelser, har man nemlig besluttet at give amagerhylden en renaissance.

»For det første er en amagerhylde en del af vores nyere kulturhistorie. For det andet fortæller en amagerhylde med sine små fotografier, mokkaer og børnenes hjembragte souvenirs fra skoleudflugten en historie om sin ejer - og det er netop dét, memory boxene på de amerikanske Eden-hjem gjorde. Her kunne personalet lige stoppe op og indleve sig i beboerens levede liv og omstille sig fra den forrige beboer til beboeren bag denne dør. Så vi har købt amagerhylder i stor stil. Nu hænger de uden for hver beboers dør og fortæller en historie om mennesket bag døren. Det giver også personalet gode stikord til samtaler og mulighed for at tale med beboeren om ting, han eller hun har kendskab til. En sidegevinst er, at amagerhylderne, som alle er forskellige, gør det lettere for beboerne at finde deres egen stue.

»Her bliver man honoreret efter, hvor tosset man er! Tør man ikke skabe sig og stå på hovedet, når det er dét, der skal til, så kan man ikke arbejde her.«

BIRTE SCHELDE, CENTERLEDER LINDEGÅRDEN, VEJLE

Et hjem

På forsiden af pjecen om Lindegården kan man læse følgende: »Beboere på Lindegården bor ikke i vores institution. Det er os, der arbejder i deres hjem!« De strømlinede rum på Lindegården er derfor også under konstant forandring afhængig af, hvem der p.t. bor i leve-bo-miljøerne, som ikke kun er forskellige, fordi de ansatte er forskellige, men fordi beboerne er forskellige, og valgene er truffet med udgangspunkt i beboernes behov og ønsker.

»Beboerne sætter deres præg på fællesrummene. For eksempel har vi en beboer, som hver morgen står op og går på arbejde - og det kan han jo ikke gøre i sin egen lejlighed - i stedet har han et skrivebord i fællesrummet, hvor han ordner sine tal og kort. En anden sover altid sin middagslur på sofaen i fællesrummet. Den slags skal der være plads til,« understregede Birte Schelde.

The Eden Alternativ

Mission:

At øge ældres og plejepersonales livskvalitet ved at ændre de steder, de lever og arbejder

Vision:

At eliminere ensomhed, hjælpeløshed og kedsomhed.

Værdier:

The Eden Alternatives ti principper.

Hvad er The Eden Alternativ?

The Eden Alternativ rummer muligheden for at omdefinere begreber som alderdom og handicap. 'Eden' er et magtfuldt redskab til at skabe bedre livskvalitet.

Kernekonceptet i The Eden Alternativ er simpelt: Vi skal lære at vore omgivelser er levesteder for mennesker frem for at se dem som faciliteter for svage og gamle mennesker. Det er blandt andet i naturen, man kan lære, hvordan man skaber vibrerende og energifyldte levesteder.

The Eden Alternativ viser, hvordan relationer til dyr, muligheden for at give meningsfuld omsorg til andre levende væsner samt vekslende spontaneitet, som kendetegner det levende miljø, giver succes dér, hvor piller og terapi ikke rækker.

The Eden Alternatives mål er at hjælpe mennesker med at knytte 'Eden'-filosofien sammen med den praktiske hverdag.

Let at gå til

Eden Alternativ kan beskrives i ti principper

Én af de ting, som har gjort Eden Alternativ let at implementere i hverdagen på Holmely er den meget lette tilgang, der er til metoden. I modsætning til megen anden metodeudvikling i ældresektoren forudsætter Eden ikke at personalet skal sætte sig ind i en stor bunke teori gennem læsning af bøger. Tværtimod kan Eden Alternativ kort og meget præcist forstås gennem arbejdet med de ti principper i Eden Alternativ.

De ti principper

1. De tre plager: ensomhed, kedsomhed og hjælpeløshed udgør langt den største del af de ældres lidelser.
2. Et samfund, som tager udgangspunkt i de ældres behov, forpligter sig til at skabe områder, hvor livet udvikler sig i tæt kontakt med planter, dyr og børn. Disse relationer skaber vejen til et liv, der er hver at leve.
3. Kærligt samvær er modstykket til ensomhed. Ældre fortjener at have let adgang til menneskers og dyrs selskab.
4. Et samfund med fokus på de ældres behov skaber muligheder for at de ældre både kan give og modtage omsorg. Dette er modstykket til hjælpeløshed.
5. Et samfund med fokus på de ældres behov inspirerer dagligt til afveksling og spontaneitet ved at skabe et miljø, hvor uventede og uforudsete muligheder for samvær og begivenheder kan finde sted. Dette er modstykket til kedsomhed.
6. Meningsløse aktiviteter nedbryder sjælen. Muligheden for at gøre ting, som vi finder mening i, er essentielt for menneskers helbred.
7. Medicinsk behandling må aldrig ske på bekostning af ægte menneskelig omsorg.
8. Et samfund med fokus på de ældres behov respekterer sine ældre ved at nedbryde topstyret, bureaukratisk autoritet. I stedet tilstræbes det, at placere mest mulig beslutningskompetence hos de ældre - eller hvis dette ikke er muligt - hos de personer, der er tættest på de ældre.
9. At skabe et ældrevenligt samfund er en proces, der aldrig stopper. Menneskets vækst må aldrig adskilles fra dets liv.
10. Dygtigt lederskab er hjerteblodet i enhver kamp mod de tre plager. Og intet andet kan erstatte dygtig ledelse.